

Néhány szó Molnár Ferencről

Szemembe ötlött egy igazságtalanság a HÍD legutóbbi számában. Nem tudom, ki írt L. E. jelzéssel kritikát a »Játék a kastélyban« előadásáról s Molnár Ferencről. Azt írja: »Mondják (tehát csak mondják és L. E. szerint nem felel meg a valóságnak), hogy Molnár tisztában van a színpad és drámairodalom belső követelményeivel, sőt a színházi légkör erejével is.«

Én az előadást nem láttam, de nem is arról lesz szó az alábbiakban. Csak a bírálat első három szakaszáról beszélnek:

Nem akarok hivatkozni semmiféle »nyugati« véleményre, mert azt tartom, hogy sokszor ott sem mérlegelik komolyan Molnárt. Nem hivatkozom sem a barátaira és tanítványaira Budapesten az első világháború után, mert ezek — úgy lehet — nem voltak tárgyilagosak; hogy a hatalomtartók a mai Magyarországon mit gondolnak és beszélnek Molnárról, arról nem értesültem, bár el tudom képzelni. Molnár művei önmagukért beszélnek. És Molnár megérdemelné éppen most, néhány hónappal a halála után és éppen itt, ahol a magyar szó valóban szabadon, haladóan és igazságosan leírható, hogy a megérdemelt komolysággal nyúljunk hozzá, nem pedig félig ironikus hangnemben.

Nincs szó magáról a darabról, erről a darabról, a »Játék a kastélyban« című színműről. Meggyőződésem, hogy ez nem tartozik a legjellegzetesebb Molnár-darabok közé, s jogos lenne a kérdés, hogy a szabadkai magyar színház miért éppen ezt a darabot tűzte műsorra, hiszen technikailag is nehézség nélkül előadható, könnyebb, a közönség számára hozzáférhetőbb Molnár darabok között is van sok sikerültebb (pl. a »Testőr« stb.). Valószínű, hogy a színház azért választotta ezt a vígjátékot, mert a háború előtti színpadokon egész Európát sikerrel járta be. De ha már így van, a komoly bíráló feladata rámutatni, hogy Molnár írta a »Liliom«-ot, a »Vörös malmot« és a »Farkas«-t meg az »Ördög«-öt, valamint sok más színpadi alkotást. S ezek egyike sem sorolható az epigon-művek közé. Ellenkezőleg, kezdetét jelentették egy új színpadi szemléletnek egész Európában.

Molnár bohózatai bizonyos fokig Chaplin-iek, csak hogy Chaplin-nel egyidőben, sőt Chaplint megelőző korszakból! S a nevetésen sokszor áttör a könny is. A haladó bírálatnak foglalkoznia kellene kissé a rendőrfogalmazó-angyalokkal a Liliom-ban, s azokkal a megsemmisíthetetlen emberi értékekkel, a szorgalommal és emberméltósággal, amelyet a »Vörös malom« ördögei nem képesek megörölni a pokol malmában. És a kispolgári ideálok »táncvigalmaival«, az ügyvéddel és romantikus feléssége álmodozásaival, amelyek mint kinövések betöltik a Farkas című Molnár-darab felvonásait. Azt hiszem, éppen ezek adják lényegét Molnár színjátékainak — a többi csak tetszetős ruha, amelybe Molnár alakjait és darabjait beöltöztette; s hogy ez így van és nem fordítva. Mert a

»Lilium« után a színháznéző eltűnődik majd az emberi sorson. Az ember minél jobbat akar, a társadalmi igazságtalanságok miatt annál jobban belekeveredik a rosszba: hogy tisztességesse váljon, meg kell kísérelnie az útszéli rablást és gyilkosságot. S ezért, mert nem segítheti feleségét, akit szeret — megveri. Ha ma figyelmesebben elolvassuk a »Vörös malomot«, láthatjuk, hogy azok az ördögök tipikus alakok, akik emlékeztetnek a sztalinista machinációkra. S ezek az ördögök mindenáron meg akarják örölni az emberben a jót és a nemeset. De ez soha sem sikerülhet nekik maradéktalanul!

Szándékosan nem léptem ki a legismertebb Molnár daraboknak ebből a kis köréből. Nem vagyok esszéista, a magyar irodalmat sem ismerem alaposabban. Azonban az arra hivatott hozzáértőknek meg kellene állapítaniuk Molnár helyét nemcsak a magyar irodalomban, hanem a világirodalomban is. Nekem azt súgja az ösztönöm, hogy ez a jelentőség nem utolsó. Molnár messze áll attól, hogy egyedül és kizárólag nevetetni akarja a közönséget — mint ahogy azt L. E. állítja. S minden író, jobb művek mellett gyengébbeket is alkotott.

Kár hogy a szerb színpad nálunk még nem fordított nagyobb figyelmet Molnárra. Egyedül az egyik beográdi színház tűzte műsorra a jövőévi szezonban a Liliumot. Hallani más hasonló szándékról is. Egy igazságtalanságot tehát, annyira-amennyire, helyreütnek. Molnár Ferenc megérdemelné az elismerést, s hogy a magyarok még komolyabban, elmélyültebben mutassák be.

S ha vannak különböző vélemények, — miért ne lehetne vitatkozni ezekről a HÍD hasábjain?

Iván Iványi

P. Gauguin: Pouldu-i táj